

Moed geeft leven

Preek over Genesis 38 en Johannes 19:1-5

Paaskerk Baarn, 30 maart 2014

Ds. C. Kruijswijk Jansen

'Moed' is iets van mannen. Tenminste als je de Grieken en Romeinen mag geloven. Moed is in het Grieks andreia, de stam is anèr=man; moed is in het Latijn virtus, de stam is vir=man. Ik moet denken aan de film 'Twelve angry man' uit de jaren vijftig, met Henry Fonda in de hoofdrol. Twaalf mannen vormen de jury in een moordzaak. Ze moeten in afzondering met een eensluidende uitspraak komen: schuldig of niet-schuldig. Een uiterst boeiende film van een materie die ik niet kende. In de eerste stemronde is de stand elf tegen één. Voor deze ene is het bewijs niet overtuigend. Je moet moed hebben om het verbale geweld van die elf anderen te weerstaan. Henry Fonda speelt de moed, en weet in de loop van de film alle elf te overtuigen.

Ik kan nog wel een film noemen, maar dan met een vrouw die moed uitstraalt. De film over John Nash, wetenschapper, hoogleraar, Nobelprijs winnaar. We komen hem tegen in de ontroerende 'Beautiful mind' uit 2001. Nash lijdt aan schizofrenie, hij ziet gezichten, leeft in twee werelden. Een afschuwelijke en angstige ziekte. Hij wordt een gevaar voor zichzelf en zijn omgeving. Op het dieptepunt, als alles hem ontvalt, is zijn vrouw er. "Je hoeft niet bang te zijn, ik zal je niet alleen laten, hou je aan me vast, samen komen we er door". Zij heeft de moed om bij hem te blijven en helpt hem om te gaan met zijn schizofrenie.

Soms heb je voor scheiden moed nodig. Het gebeurde een jaar of vijftientig geleden. Een vrouw die zielsveel van haar man houdt, gaat met pijn in het hart een scheiding aan. Tot op vandaag heeft zij hem lief, maar met hem samenblijven zou op een ramp zijn uitgelopen. Hij was een fantast. Als je zei dat er goud in de grond zit, dan kocht hij die grond en ging graven. Zij moest altijd de brokken oprapen. Als de deurwaarder kwam, was hij er niet, dan zat hij op zolder of op de wc. Uit lijfsbehoud moest zij van hem scheiden. Ook daar heb je moed voor nodig.

En wat een moed heeft Bibian Mentel. Ik kwam haar tegen in de krant. Eerst een been amputatie vanwege kanker, vervolgens kanker in de ene long, daarna in de andere. Vijf jaar later wint zij bij de Paralympics goud op het snowboard. Wat een moed heeft zo'n vrouw!

Moed heeft te maken met levenskunst, met edelmoedigheid en onbaatzuchtigheid, met volhouden en met roeping: 'Liefde sterk als de dood'. Je zou willen iets van die moed te hebben! Maar hoe vind je moed? Hoe hou je vol? Ze kunnen tegen je zeggen: "Heb goede moed!", "Hou vol!". Dan denk je: makkelijk praten, maar hoe doe je dat?

Ik denk dat je allereerst tegen jezelf zou mogen zeggen: Jij bent iemand, jij bent zélf van waarde, jij bent uniek, een kind van God. Ik mag er zijn.

Dat zou je ook kunnen laten merken aan de ander die dat van zichzelf niet kan of durft denken. Jij bent écht van waarde, door aandacht te geven, een arm om een schouder. Ik denk dat premier Rutte dat de afgelopen week deed in het Jeugdjournaal, door de kinderen gerust te stellen dat ze niet zomaar het land uitgezet zullen worden. Wij zijn er voor jullie!

In het verhaal van Tamar in Genesis 38 straalt moed door, dat verschrikkelijke verhaal van de vrouw die wordt uitgehuwelijkt en kinderloos blijft. Als Er, haar man sterft, geeft haar schoonvader haar aan de broer van Er, Onan. Als ook deze sterft zonder een kind te verwekken, denkt vader Juda: aan die vrouw kleef de dood, mijn derde zoon zal ik haar niet geven. Hij zendt haar naar huis terug. Het is een verhaal dat ver buiten onze beleving staat. De vrouw heeft het altijd gedaan, is altijd de reden van de mislukking; zij wordt als voorwerp doorgegeven. Dat mensen geen kinderen kunnen krijgen is tot op vandaag een zeer herkenbaar verdriet, maar zoiets als het zwagerhuwelijk, of beter het losserschap, staat ver van ons af.

Toch heeft het in die tijd zijn redenen. Een familielid, een zwager, of in het geval van Ruth oom Boaz, of in ons verhaal schoonvader Juda, heeft de plicht om de vrouw te verlossen van haar kinderloosheid. Allereerst is er het economische: als de vrouw niet voldoet aan de verwachting (let op hoe dat klinkt!), wordt zij teruggezonden naar haar familie. De bruidschat neemt zij dan ook mee. Alleen al om het familiekapitaal op peil te houden zal de familie van de man er alles aan doen om de vrouw in de familie te houden. Vandaar het losserschap.

Er is ook het Messias-motief om te lossen. Ieder kind dat geboren wordt, kán de Messias zijn, daar hoopt ieder ouderpaar op. En er is ook nog de belofte dat de Messias zal verschijnen op de berg Sion, zoals beschreven in Jesaja 2. Als hij daar zal zijn, komen alle volkeren der aarde daarheen. Hij zal in al die mensen de geslachten van voorheen herkennen en bevestigen. Het is niet zomaar dat het kind dat Tamar zal baren is opgenomen in het geslachtsregister van Jezus: het is de bevestiging van de moed van Tamar!

Tamar betekent 'dadelpalm'. De schrijver Thomas Mann ziet haar voor zich: rijzig met prachtig lang zwart haar en bruine amandel vormige ogen. Zij gaat voor haar recht om gelost te worden. Als Juda naar het schapenscheren gaat, zit zij als hoe gekleed aan de weg naar Enaïm. Enaïm betekent 'de ogen'. Hier ligt de bronplek waar de ogen van Juda geopend worden om zijn losserplicht te vervullen. Juda wil van haar diensten gebruik maken en heeft gemeenschap met haar. Als Juda haar naderhand op de brandstapel wil brengen vanwege haar zwangerschap, wijst Tamar hem met de bewijslast van snoer, zegel en staf op zijn vaderschap. Een vrouw met moed is zij! Juda erkent haar: "Zij is een rechtvaardige - niet ik", zijn ogen worden geopend. Het is wat in Psalm 92 staat 'De rechtvaardige groeit als een palm'.

Moed kun je ook vinden bij Jozef en Maria. Ze gaan als beeldje in de gemeente rond, de vrouw die in haar tedere geborgenheid het kind draagt, de man die als een dak haar beschutting geeft. Twee mensen die in de bijbelverhalen zoveel beleven: op de vlucht, door je hart een tweesnijdend zwaard. Jozef verdwijnt uit de verhalen, van Maria wordt verteld hoe zij nooit van de zijde van Jezus wijkt, tot bij het kruis is zij trouw aan hem. Het beeld roept zoveel op als het een paar dagen bij iemand in de kamer staat, het voedt het verlangen om te leven, het geeft moed. In het bijbehorende dagboekje lees je dat het beeldje 'bij ons kwam omdat jullie zo'n zware tijd in jullie huis hebben'. Bij een ander komt de uitspraak van moeder in het Jappenkamp weer boven. Moeder met vijf kinderen, vader in een ander kamp. Ze hadden het zo zwaar. En moeder die de moed erin houdt, door iedere dag te zeggen: "Wat hebben we het goed". Wat ook op iedere bladzijde van het dagboekje terugkomt is de verwondering en blijdschap om Jozef en Maria te mogen ontvangen als gasten: "Wat bijzonder dat iemand aan mij denkt". En telkens wordt onze gemeente genoemd als een warme geloofsgemeenschap.

Wat mooi dat er iemand aan je denkt. En toch moet Tamar het zelf doen. Uiteindelijk zal ieder mens het helemaal alleen moeten doen. Ik vertelde iemand dat het vandaag over 'moed' zou gaan. "Dat is een moeilijk thema", was de reactie. In hetzelfde gesprek vertelde ze dat ze moest besluiten om alles op te geven. Ze had tranen in de ogen.

Er is, denk ik, al veel gewonnen als je tot de erkenning komt dat je niet meer kunt. Er is al veel gewonnen als je kunt aanvaarden dat het oude, of de bierbare nooit meer terugkomt. Om het cliché te gebruiken: dat je ermee leert leven, en dat je probeert dat niet erg te vinden.

Pas dan ontstaat er ruimte om je op te richten, als een dadelpalm. Ruimte om verder te durven kijken dan vandaag, en misschien weer wat plannen te maken. Om rust vinden, vrede in jezelf, vrede met God.

Is dat moed? Is dat moed om te leven? Ik draai het liever om: Moed geeft leven!

Van Jezus is een mooie uitspraak opgenomen in het evangelie naar Matteüs 11:28. "Komt tot mij, allen die vermoeid en belast bent, Ik zal jullie rust geven; neemt mijn juk op en leer van Mij, want ik ben zachtmoedig en nederig van hart: je zult rust vinden". De moed om jezelf uit handen te geven en rust te vinden. Jezus doet dat zelf als hij hangend aan het kruis uitspreekt: "Vader, in uw handen geef ik mijn geest". Een van mijn leermeesters wees mij op de koninklijke weg van Jezus. Koninklijk zoals hij zijn weg gaat, edel krachtig, niet aflatend van zijn doel, zijn roeping volgend: Liefde sterk als de dood.

Rembrandt heeft Jezus getekend, geëtt.

De afbeelding op het liturgie heeft hij zovaak gewijzigd totdat hij het koninklijke van Jezus geraakt had. Je ziet ook de angst en het onzekere, het eenzame: is er wel iemand mét mij. De andere uitroep aan het kruis klinkt er in door "Mijn God, waar hebt gij mij verlaten?" Het is de indrukwekkende afbeelding van Jezus die daar staat, "zie de mens": 'Ik kan niet anders, ik hou van mensen, van jullie, ik laat jullie

niet in de steek'. Als hij sterft, dan mag je bedenken dat hij je jou liefheeft tot in de dood, en als hij opstaat uit de dood, dan mag je bedenken dat je met hem zult opstaan uit jouw dood tot een nieuw leven. Daar put ik moed uit, en hopelijk ook u. Laten we stil worden en op ons laten inwerken wat Rembrandt geëts heeft.

Amen